

A somogyvári bencés apátság – Szent László nemzeti emlékhely fejlesztése

Sajtóanyag

Somogyvár a középkori Magyarország egyik legjelentősebb kultikus és kulturális központja, Szent László király első nyughelye volt, és feltehetőleg itt született a legkorábbi magyar nyelvű összefüggő szövegemlék, a Halotti beszéd. A Koppány vezér hajdani vára helyén épített bencés apátság 1,5 milliárd forintos, uniós forrásból megvalósuló rekonstrukciójával az európai viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű történelmi helyszín a legkorszerűbb, 3D-s multimédiás kiállítással felszerelt kiállítótér, rendezvény- és konferenciaközpont lesz.

A somogyvári emlékhely története

A X. században az Álmos–Árpád-uralkodóházból származó Koppány herceg, István király ellenlábas a Balatonhoz közeli somogyvári Kupavárhegyen jelentős erődítményt, földvárat építtetett, a néphagyomány szerint a király elleni hatalmi központként. Koppány leverése után István az építményt Somogy vármegye ispáni székváraként használta.

A XI. században Szent László király ezen a helyen templomot építtetett, ahová halála után temetkezni kívánt. A XII. század első felében – akkoriban szokatlan módon – a templom északi oldalán épült fel a Szent Egyed tiszteletére emelt kolostor, benne díszes ebédlővel (refektóriummal), káptalanteremmel, írószobával (scriptoriummal), vendégszobákkal. A kolostort a dél-franciaországi Saint-Gilles-ből érkező bencés szerzetesek népesítették be.

Az eredetileg háromhajós, félköríves záródású szentélyekkel és nyugati toronypárral kialakított templomot a XII. században átépítették, gazdag ornamentikával látták el. A kor egyik legnagyobb és legelegánsabb épületegyüttese a XIV. században élte fénykorát. Épületei jól illeszkedtek a dél-balatoni tájba, apátsági temploma 57 méteres hosszával az ország egyik legnagyobb bencés templomának számított. Az apátság birtokai és jövedelmei lehetővé tették a tudomány és a művészet európai szintű művelését. Feltehetőleg az itt élő szerzetesek vetették papírra a legkorábbi magyar nyelvű összefüggő szövegemléket, a Pray-kódexben található Halotti beszédet és könyörgést. A kódex zenei anyagát is a somogyvári scriptoriumban alkották meg. Az apátság az Árpád-korban végig megőrizte francia kapcsolatait, az 1230-as évekig – a Kárpát-medencében egyedülálló módon – kizárólag francia szerzetesek éltek itt. A késő középkorban a régió egyik legjelentősebb bencés kolostorának számított.

A várfallal körülvett kolostort és a templomot a török veszély erősödésekor hagyták el a szerzetesek. Később végvárként szolgált, majd az egykor pompás kolostorépület és a hatalmas templom az enyészeté lett. A hódoltság megszűntével visszatelepülő lakosság a jelentősen megrongálódott épületeket jórészt lebontotta, az anyagokat lakóházaihoz használta fel.

Az apátság egykori díszítéséből jelentős töredékek maradtak fenn. Több figurális relief-töredék (Krisztus, Arkangyal, Szent Péter-dombormű) páviai iskolázottságú pécsi mesterek közreműködéséről tanúskodik.

A XIX. században a birtok tulajdonosa, a Széchenyi család az innen kitermelt anyagokból építtette meg a falu templomát, a hozzá tartozó parókiát, a kocsmát és a régi malmot.

A terület tudományos feltárása 1972-ben kezdődött, de a munkálatok a '80-as évek végén félbe maradtak. Az ásatások során felszínre kerültek a bazilika és a kolostor alapfalai, és a területet körülvevő legkorábbi épület, a hercegi (majd későbbi ispáni) vár robusztus falmaradványai. A feltárás közben azonosították azt a kriptát, amely Szent László király első nyughelye lehetett. Az előkerült közel 130 000 lelet és 2000 kőfaragvány egy része a balatonszárszói József Attila Emlékmúzeumba és a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumba került.

A részlegesen helyreállított romterületet 1991-ben megnyitották a látogatók előtt. A 2008-ban kezdődött feltárások során a Kárpát-medence legnagyobb sáncárka került elő, és bebizonyosodott, hogy a XI–XVI. század között a Balaton vize körülölelte a hegy északi és nyugati oldalát. A terület jelenleg szezonálisan látogatható romterület, a jelenlegi fogadóépület az apátság történetét feldolgozó kamarakiállításnak biztosít helyet.

2010-ben sikerült az alapítólevél másolatát megszerezni a párizsi levéltárból, ezzel háromra nőtt a Magyarországon kutatható, ilyen korú alapítólevelek száma.

A somogyvári bencés apátság – Szent László nemzeti emlékhely fejlesztése

A fejlesztés során sor kerül a romterület rendezésére, a kolostoregyüttes maradványainak szakszerű rekonstrukciójára, a Kupa-várhegyhez pedig korszerű fogadóbázis és szabadtéri színpad épül. A látogatóközpont tájba szervesen illeszkedő épületébe érkezve a Szent Korona hologramja fogadja a látogatókat. Az ide tervezett állandó kiállítás a Kupa-várhegy történetével, Szent László király életével, korával, a bencés apátság történetével, kultúránkban betöltött szerepével ismerteti meg. A kiállítás korhű kópiák segítségével mutatja be Szent László fegyvereit, öltözetét. A különleges hologram-lapidárium az itt fellelt, igen értékes kőanyagot mutatja be. A korszerű 3D-s technika révén a látogatók a teljes kolostoregyüttes rekonstruált képét is megcsodálhatják. Az új épület az állandó kiállítás mellett időszakos kiállítások, előadások, konferenciák, rendezvények befogadására is alkalmas lesz.

A fogadóépület közvetlen szomszédságában megvalósítandó, várhegy felé forduló szabadtéri színpad a különböző rendezvények, koncertek, színházi előadások helyszínéül szolgál majd. A nézőtér kialakítása követi az emelkedő hegyoldalt.

A parkoló nyugati oldalán, a természeti védettségű területen rekreációs zónát alakítanak ki fűszernövényekkel beültetett ágyásokkal, épített tűzrakó helyekkel, grillasztalokkal, korszerű játszótérrel, növénylabirintussal.

A várhegyet és a romterületet az egykori balatoni holtág mentén kanyargó, kb. 1200 m hosszú Szent László sétaút köti össze a látogatói zónával. A sétaút mentén a téglapengfalra installált stációkon keresztül megelevenedik a legendás király élete.

A megépülő parkoló a romterületre érkező turistákat, a látogatóközpontot és az ide szervezett rendezvényeket szolgálja ki. A 32 tervezett férőhelyből 4 akadálymentes lesz.